

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, старшого наукового співробітника
Миронової Галини Анатоліївни

на дисертацію здобувача наукового ступеня доктора філософії

Подзірова Андрія Олеговича на тему

«АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»,

подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН
України на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми та її важливість не викликає заперечень з огляду на сучасні соціально-політичні, економічні та правові процеси, що відбуваються як в загально європейському, так і вітчизняному суспільному просторі.

Поглиблення глобалізаційних та інтеграційних процесів в країнах Європейського Союзу, зокрема, інтенсифікація переміщення людей, послуг, товарів, транскордонного співробітництва в економічній, соціальній, культурній сферах, в охороні здоров'я закономірно зумовили необхідність узгодженого в межах ЄС правового регулювання відносин з надання транскордонних медичних послуг. Ці об'єктивні тенденції обумовлюють підвищену увагу та науковий інтерес до проблем правового регулювання надання медичних послуг пацієнтам незалежно від їхньої державної афіліації.

Правовий напрям євроінтеграційного розвитку є особливо актуальним для України та включає в себе, серед іншого, імплементацію європейських правових стандартів у сфері медичного туризму, охорони здоров'я, соціального забезпечення та передбачає обґрунтування і запровадження адекватних правових норм та інститутів. Зокрема, це стосується й правового забезпечення медичного туризму – тієї сфери, яка є складною та багаторівневою системою, що знаходиться на перетині аналізу з боку різних наукових напрямів та є предметом правового регулювання нормами адміністративного, господарського, цивільного права.

До того ж вітчизняна сфера медичного туризму переживає складний період, пов'язаний із внутрішніми та зовнішніми чинниками дестабілізуючого характеру. З огляду на вказані чинники актуалізації цілком доречним є інтерес автора до проблематики правового регулювання відносин у сфері медичного туризму в Україні, питань його адміністративно-правового забезпечення та удосконалення національного законодавства в цій сфері.

Таким чином, обрана тема дисертації є актуальною та важливою для формування механізмів адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

З аналізу дисертаційної роботи вбачається, що її автор володіє необхідними кваліфікаційними компетентностями і навичками наукової роботи, що дозволило йому чітко визначити об'єкт і предмет дослідження, сформулювати його мету й завдання, а також правильно обрати методологію, стратегію, послідовність та методи наукового пошуку.

У роботі застосовано, як загально-наукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, завдяки яким досягнуто поставлених мети та завдань, отримано відповідні наукові результати. Автором проаналізовано праці вітчизняних науковців, зарубіжних авторів, правові документи, статистичні дані, довідкові видання, інтернет-ресурси (304 джерела), що дозволяє оцінити як достатній рівень опрацювання відповідних джерел загально-теоретичного, методологічного та вузько тематичного спрямування.

Представлені у дисертації нові наукові положення, висновки та пропозиції щодо удосконалення категоріального апарату, засобів і способів адміністративно-правового забезпечення медичного туризму в Україні, відзначаються належним рівнем їх обґрунтованості, що свідчить про високий рівень теоретичної підготовки та дослідницької культури здобувача.

Наведене свідчить, що дисертація А. О. Подзірова на тему «Адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму в Україні» виконана на високого наукового рівні.

Новизна представлених теоретичних та практичних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Основне наукове значення дисертації полягає у тому, що представлене дослідження є одним із перших в Україні комплексних досліджень адміністративно-правового забезпечення медичного туризму, у результаті якого автором напрацьовано цілісний системний механізм ефективного адміністративно-правового впливу на інститут медичного туризму в Україні.

За результатами проведеного наукового дослідження автором були сформульовані власні положення, висновки та пропозиції, що містять наукову новизну різного ступеню та мають теоретичне та практичне значення.

Заслуговує на підтримку авторське визначення механізму адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму та характеристика його основних системних елементів та їх взаємозв'язків.

Слід визнати обґрунтованою класифікацію автором суб'єктів медичного туризму за їх повноваженнями, на підставі якої здійснено конкретизацію змісту понять «суб'єкт» та «учасник» відносин у сфері медичного туризму, що надало змогу сформулювати пропозиції удосконалення законодавства у сфері медичного туризму.

Слушним є висновок автора про доцільність запровадження на законодавчому рівні акредитації закладів охорони здоров'я з урахуванням ризикованості медичної діяльності для здоров'я і життя споживачів медичних послуг, а також про необхідність розробки і законодавчого закріплення освітньо-кваліфікаційних вимог та Положення про порядок атестації експертів компаній – провайдерів медичних послуг з метою оцінки їх професійного рівня та компетентності під час виконання завдань і функцій експерта.

Автором запропоновано вартий уваги удосконалений науковий підхід до визначення змісту понять: «адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму», під яким запропоновано розуміти регламентовану адміністративно-правовими нормами систему дій уповноважених суб'єктів, яка передбачає цілеспрямований вплив на стан забезпечення розвитку медичного туризму, а також встановлену адміністративно-правовими нормами систему гарантій дотримання прав пацієнтів-отримувачів медичних послуг; «медичний туризм», під яким запропоновано розуміти вид туристичної діяльності, метою якої є отримання медичної допомоги щодо лікування та/або діагностики захворювань або проведення медичних процедур і маніпуляцій.

На засадах проведеного комплексного дослідження сутності та особливостей інституту медичного туризму та його адміністративно-правового забезпечення аргументовано важливість введення у законодавство спеціального законодавчого акту «Про медичний туризм».

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлені в 9 публікаціях, зокрема, 5 наукових статтях у фахових виданнях України, а також у тезах 4 доповідей на наукових заходах. Отримані здобувачем результати у вигляді наукових положень, висновки, пропозицій представлені в опублікованих працях.

Отже, результати проведеного дисертаційного дослідження А. О. Подзірова, які винесено на захист, є аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають достатній рівень наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Метою дисертаційного дослідження є комплексне розкриття теоретико-правових засад, виявлення

тенденцій становлення і розвитку медичного туризму в Україні, визначення проблем його адміністративно-правового забезпечення, розробка практичних рекомендацій і конкретних пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства у цій сфері. Досягнення поставленої мети стало можливим завдяки послідовному виконанню низки завдань: аналізу змісту поняття «медичний туризм»; виокремленню етапів формування правової основи медичного туризму в Україні; класифікації суб'єктів медичного туризму та визначення змісту понять «суб'єкт медичного туризму», «учасник медичного туризму»; аналізу елементів адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму (форм, засобів, заходів) та особливостей адміністративно-правової відповідальності за порушення законодавства у сфері медичного туризму.

Всі етапи проведення дослідження – визначення мети, об'єкта та предмета, постановка завдань, вибір відповідних методів, реалізація дослідницького плану – здійснено відповідно до загальних вимог, які ставляться до дисертаційної роботи. Завдяки правильній організації стратегії дослідження усі поставлені наукові завдання виконано, мета дослідження досягнута.

Загалом це свідчить про те, що дисертант опанував необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших теоретико-правових досліджень проблемних питань, пов'язаних з удосконаленням адміністративно-правового забезпечення медичного туризму; правотворчій діяльності – під час розробки та удосконалення нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання медичного туризму в Україні; правозастосовній практиці – для вдосконалення діяльності суб'єктів, які здійснюють правове та практичне забезпечення медичного туризму в Україні; освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін, а також у процесі підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Право охорони здоров'я», «Медичне право», «Адміністративне право».

Оцінка змісту дисертації та її завершеності в цілому. Дисертація А.О. Подзірова є цілісним завершеним науковим дослідженням, текст викладено науковим стилем та грамотною літературною українською мовою. Структура дисертації відповідає логіці дослідження та поставленим науковим завданням. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що налічують десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (304 найменувань на 34

сторінках), одного додатку (Список опублікованих праць за темою дисертації). Загальний обсяг дисертації становить 256 сторінок, з яких основного тексту – 205 сторінок.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У Вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність, ступінь наукової розробленості, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дисертації, окреслені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, використані наукові методи, висвітлено наукову новизну отриманих результатів, зазначено про практичне значення дисертації та апробацію матеріалів дисертації, а також анонсовано її структуру.

У Розділі 1. «Науковий вимір дослідження проблеми адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму» викладено основні аспекти дискусії щодо поняття медичного туризму, етапів формування його правової основи, стану дослідження проблеми адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму, розроблено класифікацію суб'єктів медичного туризму. Дослідження наукового виміру проблеми адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні дозволило сформулювати визначення змісту поняття «медичний туризм»; виокремити ознаки адміністративно-правового забезпечення медичного туризму; визначити етапи формування правової основи медичного туризму в Україні; виокремити критерії класифікації суб'єктів медичного туризму.

Розділ 2 «Елементи механізму адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні» містить основні результати дослідження механізму адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму. У підрозділах проаналізовані такі основні елементи: форми адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму; адміністративно-правові засоби забезпечення розвитку медичного туризму; адміністративно-правові заходи забезпечення розвитку медичного туризму; адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері медичного туризму. В результаті дослідження елементів механізму адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні запропоновано критерії класифікації до визначення видів адміністративних договорів у сфері медичного туризму; обґрунтовано перспективні види правової форми адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму (узгодження стандартів якості надання медичних

послуг з вимогами загальноновизнаних акредитаційних систем; проходження і підтвердження акредитації (JCI, TAS тощо); розробка освітньо-кваліфікаційних вимог до експертів компаній-провайдерів медичного туризму); обґрунтовано доцільність удосконалення законодавства з питань ліцензування діяльності у сфері медичного туризму внаслідок особливостей і специфіки медичних послуг як елемента туристичного продукту; доведено доцільність запровадження на законодавчому рівні акредитації закладів охорони здоров'я з урахуванням ризикованості медичної діяльності для здоров'я і життя споживачів медичних послуг; обґрунтовано доцільність створення Єдиного інформаційного реєстру медичних закладів (національних та іноземних), з якими існують домовленості (укладені договори) у сфері медичного туризму; визначено напрями державної підтримки медичного туризму; визначено адміністративно-правові заходи забезпечення розвитку медичного туризму; визначено особливості адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері медичного туризму.

У Розділі 3 «Удосконалення адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні» розглянуті зарубіжний досвід правового регулювання відносин у сфері медичного туризму; напрями удосконалення документообігу та адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму. Дослідження проблем удосконалення адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні дозволило: встановити фактори, що впливають на розвиток медичного туризму в зарубіжних країнах, які є лідерами медичного туризму; класифікувати документообіг у сфері медичного туризму залежно від законодавчо визначених функцій документа; запропоновувати внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської практики, Закону України «Про туризм», Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» з метою запобігання адміністративним правопорушенням, визначеним у статтях 155-2; 156-1 і 164 КУпАП; обґрунтовано доцільність змін до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» з метою наближення до вимог Директиви 2011/24/EU Європейського парламенту та Ради Європи від 09.03.2011 «Про реалізацію прав пацієнтів на транскордонну охорону здоров'я»; обґрунтовано доцільність прийняття Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування», «Про медичний туризм», Положення про порядок атестації експертів компаній-провайдерів медичних послуг та Національного Плану розвитку медичного туризму на період до 2028 року

Кожний розділ та дисертація в цілому завершуються висновками, у яких висвітлено зміст отриманих результатів. Висновки відповідають змісту

поставлених меті та завдань, мають належну аргументацію та достатній рівень достовірності.

Дисертація оформлена відповідно до вимог, що встановлені законодавством до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, та є завершеною науковою працею.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження А.О. Подзірова «Адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму в Україні» можуть бути рекомендовані для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, під час підготовки наукових публікацій, для вдосконалення нормативно-правової бази регулювання відносин у сфері медичного туризму, зокрема, для розробки проекту Закону України «Про медичний туризм».

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Більшість висловлених науковцями під час обговорення дисертації зауважень були враховані автором при доопрацюванні. Проте окремі аспекти роботи залишаються дискусійними. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, необхідно спрямувати увагу на деякі окремі питання, які потребують додаткової аргументації або пояснень під час захисту.

Не до кінця зрозумілою є аргументація автора щодо включення до теми та деяких пунктів плану поняття «розвиток». Адже розвиток – не правове, а загальновживане поняття, яке, до того ж, не має визначеного усталеного змісту. Доцільність включення до теми та предмету розгляду не властивого правовому категоріальному апарату поняття виглядає штучним, тому потребує додаткового пояснення: який правовий сенс автор вкладає в поняття «розвиток медичного туризму» та, найголовніше, які спеціальні правові можливості вбачає застосовними для того, щоб керувати цим розвитком. Все ж більша частина тексту дисертації присвячена саме проблематиці правового забезпечення функціонування медичного туризму, а не його розвитку. І в основних публікаціях автора, як і в профільному законодавстві, поняття «розвиток медичного туризму» не застосовується.

Протягом усього дослідження автор нарікає на таку суттєву прогалину у законодавстві, як відсутність спеціального закону «Про медичний туризм», пропонуючи альтернативні правові шляхи розв'язання окремих проблем правового забезпечення, а також окремі зміни до діючої нормативно-правової бази. Тому логічним, гідним та очікуваним результатом проведеного дослідження було б розроблення авторського варіанту законопроекту. Принаймні, бажано побачити концепцію та структуру такого акту.

Втім вказані зауваження і побажання є рекомендаційними, загалом не позначаються на позитивній оцінці дисертації. В цілому можна стверджувати, що дисертант провів власне наукове дослідження та опублікував його основні результати. Представлене дослідження виконує конкретне наукове завдання, що має істотне значення для правової науки.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація А. О. Подзірова виконана на належному науково-теоретичному та методологічному рівнях, є самостійним дисертаційним дослідженням.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація А. О. Подзірова «Адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму в Україні», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що відзначаються новизною у сфері адміністративно-правового регулювання відносин медичного туризму, а за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах)» від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44, Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами від 12 липня 2019 року), а її автор – Андрій Олегович Подзіров – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ

провідний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права та правових проблем євроінтеграції Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,

МИРОНОВА Галина Анатоліївна